

מסורת הש"ס

^(א) [ע"י מוס' ע"ז נט. ד"ה אקלען], (ג) [נס"ל: גלוס], (ג סוטה לד.; ד) [נס"ל: מנא], (ה) [ע"י מוס' ב"ב יא. ד"ה ולא את], (ו) [ע"י ר"ה יג. ונכש"י שם לע"ק וע"ע גיטין מ., ו] [נשת פת.], (ח) נס"ל: הסולת,

תורה אור השלם

- אָרץ פרי למלחָה מַרְעַת יִשְׂבִּי בָהּ: תהלים קז לד
- וַיֵּשֶׁא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת כָּל כְּפַר הַיִּזְרְדִּין בִּי כָלָה מִשְׁקָה לִפְנֵי שַׁחַת וְיָ אֶת קֶדֶם וְאֶת עֲמֻקָּה כָּגֵן יְיָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶבֶדָה צֹעֵר: בראשית יג י
- כִּי הָיוּ בֹצְעִין שְׂרָרִים וּמִלְאָכָיו חֲנֹס יָגִיעָה: ישעיה ל ד
- וַיַּעַל כְּנָבִז וַיָּבֵא עַד חֲבֵרוֹן וְשָׁם אֲחִימֶשׁ שָׂשִׁי וְהַלְמִי וְלִידֵי הַעֲנָק וְחֲבֵרוֹן שָׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרַיִם: במדבר יג כב
- וּבְנֵי חָם כּוֹשׁ וּמִצְרַיִם הָרִי שָׁבַע פְּעֻמִּים שְׂבָעִים כּוֹרִים הָרִי ד' מֵאוֹת וּתְשַׁעִּים וּבִמְקוֹם שְׁאִינוֹ טֹרְשִׁים כַּחֲבֵרוֹן יֵשׁ לְהוֹסִיף עַד חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּבִצְרוּתָהּ כְּמִיב מֵאָה שְׁעָרִים עַל אֶחָת שֶׁצֶשָׁר שָׁנִים נִתְכַּרֵךְ לְמֵאָה. מֵאָה פְּעֻמִּים חֲמֵשׁ מֵאוֹת הָרִי חֲמֵשֶׁת רִיבּוֹא: סאה קמה. הוּא אֶזֶק דָּק הַיוֹאֵל מִן הַנֶּפֶף וְהַחֲטִיף טַחֲוִיף כִּרְחִים שֶׁל גְּרִיסִין וְאִינן טַחֲוִיף דְקִין וְהַנֶּפֶף מוֹלִיחָה הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת פְּסוּלִתָּא וּמַחְזִיר מֵה שֶׁנִּפְּפָה לְרִיחִים: סוּזִין. שֶׁמֶכֶתֶשֶׁת מוֹלִיחָה כְּשִׁלּוּתֵמִין חֲטִיף לְסוּלַת כּוֹתֶשֶׁין אֹתוֹן כִּמְכֶתֶשֶׁת: מוֹרְסִין. הֵן סוּזִין הַיּוֹאֵלִין בְּאֶחְרוּנָה: קִיבּוּרִיא. קֶמַח שְׁאִינוֹ יִפֶּה שְׁעוּשִׁים מִמֶּנּוּ פֶת קִבּוֹר וְקוֹרִין שְׁאֵנִידִי"ר: יֵאֵה מִשְׁנָחִיסוֹ כֵּה בְּאַרְעֻכּוֹן. יִפֶּה אֶחָת מִשְׁנָחִין אֹתָהּ: זִים סָאָה הֵינִי לִי אֵלֶּה. בָּאֵרֶץ יִשְׂרָאֵל: א"ל הַהוּא
- בְּרִ אֲמוּרָאָה. אֶחָד מִבְּנֵי הָאֲמּוּרִי אֲמֹר לִיהוּדִי תַחֲלַת זִיאָתוֹ לְאֶרֶץ: הַךְ סֵאלֶתָא דְקִימָאָּ אֲגוּדָא דִירֵדנָא. דַּקל פְּלוּגִי הַעוּמֵד עַל שַׁפַּת הַיִּרְדֵּן: כֵּמֶה גִּדְרִיסוֹ מִינֶה. כֵּמֶה תַמְרִים אֶחָס גּוֹדְרִים הֵימֶנוּ. לְקִיטַת תַּמְרִים קְרוּיָה גְדִירָה בִּלְשׁוֹן [מִשְׁנֶה וּגְחֹרֶל בִּלְשׁוֹן] אֲרָמִי: אִין עוֹרוֹ מַחְוִיק אֶס בִּשְׂרוֹ. שֶׁהַעוֹר כּוּזָךְ וּגּוּמֵד לְאַחַר הַפֶּשֶׁטוֹ: אִינֶה מַחְזֹקֶס פִּירוֹסִיָּה. עוֹשֶׂה פִירוּתָּהּ מְרוּזֵין עַד אִין מְקוֹס לְהַנְיִיעֵן: פִּלְטִי לִי מַחְדָּא. נִלְתִּי מֵאֶחָת מֵהן מִן הַקִּלְלוֹת הָאֲמּוּרוֹת בְּמַקְרָא: נִקַּט בְּמֵרָא. יֵשׁ מְקוֹס שְׁאִין גֶּשֶׁר וּמַשְׁלִיכִין עָץ עַל רוֹחַז הַנֶּהָר מִשְׁפָּה לִשְׁפָּה וְאִינוֹ רַחֵז לִילֵךְ עֲלָיו כִּי אֶס אוֹחוֹ זִידִיו בְּחֶזֶל הַמַּתּוֹח לְמַעֲלֵה הַיָּמִינוֹ קָשׁוֹר שְׁנֵי רֵאשִׁיו

בשתי יחידות אחת מכאן ואחת מכאן

(א) גמ' אמר ליה לא עייליתו בה אכתי אחריכיהו פג':

שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

והוה רמזי מיכסי עד אקרא דפולננקי. כשתכרך כל המקומות ישתער לכך: נקטו צידיה. מאלן קטנות נאחזות צידו אחת: קטפי. אשכולות כדמתרגמינן (ויקרא כה) לא תבזור לא תקטוף: לשנה. לסוף שנה: בצרכותיה. כשהשנה מצורכת: נשינסה של זוען.

כלומר כדמפרש ואזיל ומזוען אחת למד לארץ ישראל כדמפרש ואזיל:

אני ראיתי בצקעה צים שאן. שהיא משאר ארצות: צים סאה עושה שבעים כורים. וכיון דצשאר ארצות שאין לך מעולה בכל הארצות כמזרים שהרי נמשלה לגן ה' ואין כמזרים מדינה מעולה כזוען: דמרכו זה מלכי. מזרים שנאמר כי היו בזוען שריו. על מלכי ישראל הכתוב מדבר לגנאי שמרדו בצקעה^א וסמכו על מלכי מזרים ותמיד היו שריהם ושלוחיהם מזויין בזוען שלוחים למלך מזרים מציאין תשורה: מכוּנה. צניה בכל טוב. מצונה לשון פרי כדכתיב (בראשית ג) ואזנה גם אנכי ממנה: לבנו הקטן. לכנען: לבנו גדול. למזרים: על אחס משצעה.

הרי שבע פעמים שבעים כורים הרי ד' מאות ותשעים ובמקום שאינו טרשים כחברון יש להוסיף עד חמש מאות ובצרכותיה כמיב מאה שערים על אחת שצשאר שנים נתכרך למאה. מאה פעמים חמש מאות הרי חמשת

ריבוא: סאה קמה. הוא אֶזֶק דָּק היוֹאֵל מִן הַנֶּפֶף וְהַחֲטִיף טַחֲוִיף כִּרְחִים שֶׁל גְּרִיסִין וְאִינן טַחֲוִיף דְקִין וְהַנֶּפֶף מוֹלִיחָה הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת פְּסוּלִתָּא וּמַחְזִיר מֵה שֶׁנִּפְּפָה לְרִיחִים: סוּזִין. שֶׁמֶכֶתֶשֶׁת מוֹלִיחָה כְּשִׁלּוּתֵמִין חֲטִיף לְסוּלַת כּוֹתֶשֶׁין אֹתוֹן כִּמְכֶתֶשֶׁת: מוֹרְסִין. הֵן סוּזִין הַיּוֹאֵלִין בְּאֶחְרוּנָה: קִיבּוּרִיא. קֶמַח שְׁאִינוֹ יִפֶּה שְׁעוּשִׁים מִמֶּנּוּ פֶת קִבּוֹר וְקוֹרִין שְׁאֵנִידִי"ר: יֵאֵה מִשְׁנָחִיסוֹ כֵּה בְּאַרְעֻכּוֹן. יִפֶּה אֶחָת מִשְׁנָחִין אֹתָהּ: זִים סָאָה הֵינִי לִי אֵלֶּה. בָּאֵרֶץ יִשְׂרָאֵל: א"ל הַהוּא

בְּרִ אֲמוּרָאָה. אֶחָד מִבְּנֵי הָאֲמּוּרִי אֲמֹר לִיהוּדִי תַחֲלַת זִיאָתוֹ לְאֶרֶץ: הַךְ סֵאלֶתָא דְקִימָאָּ אֲגוּדָא דִירֵדנָא. דַּקל פְּלוּגִי הַעוּמֵד עַל שַׁפַּת הַיִּרְדֵּן: כֵּמֶה גִּדְרִיסוֹ מִינֶה. כֵּמֶה תַמְרִים אֶחָס גּוֹדְרִים הֵימֶנוּ. לְקִיטַת תַּמְרִים קְרוּיָה גְדִירָה בִּלְשׁוֹן [מִשְׁנֶה וּגְחֹרֶל בִּלְשׁוֹן] אֲרָמִי: אִין עוֹרוֹ מַחְוִיק אֶס בִּשְׂרוֹ. שֶׁהַעוֹר כּוּזָךְ וּגּוּמֵד לְאַחַר הַפֶּשֶׁטוֹ: אִינֶה מַחְזֹקֶס פִּירוֹסִיָּה. עוֹשֶׂה פִירוּתָּהּ מְרוּזֵין עַד אִין מְקוֹס לְהַנְיִיעֵן: פִּלְטִי לִי מַחְדָּא. נִלְתִּי מֵאֶחָת מֵהן מִן הַקִּלְלוֹת הָאֲמּוּרוֹת בְּמַקְרָא: נִקַּט בְּמֵרָא. יֵשׁ מְקוֹס שְׁאִין גֶּשֶׁר וּמַשְׁלִיכִין עָץ עַל רוֹחַז הַנֶּהָר מִשְׁפָּה לִשְׁפָּה וְאִינוֹ רַחֵז לִילֵךְ עֲלָיו כִּי אֶס אוֹחוֹ זִידִיו בְּחֶזֶל הַמַּתּוֹח לְמַעֲלֵה הַיָּמִינוֹ קָשׁוֹר שְׁנֵי רֵאשִׁיו

בשתי יחידות אחת מכאן ואחת מכאן
שהקדמתם נעשה לנשמע ועודכם סלעים: מסקן מסקליה. משוה ומתקן

שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

קיב.

במששק ביפי דעכו. משמע דמארץ ישראל הוא וכן צשיליהי מי שאלחו (גיטין דף עו:) ומימנה דצפ"ק דגיטין (דף ג. ושם) מן עכו כארץ ישראל לגיטין משמע דהוי מחוץ לארץ ומפרש צירושל' חזיה בארץ וחזיה בחוץ לארץ: רבי חנינא הוה מתקף מתקלי'יה.

פירוש שוקל אצנים ומואלן קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון ששקלן ומואלן כצידות אמר כבר נכנסתי לארץ ישראל וכן מפרש בתנחומא צפרשת שלח לך כשעלה ר' חנינא הגדול מצבל צקש לידע אס נכנס לא"י והיה שוקל אצנים כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון שמאלן כצידות אמר אין אלו אלא אצני ארץ ישראל והיה מנשקן וקרא עליהן את הפסוק הוה כי רלו ענדיך את אצניה: דור

אמרו ליה קטופי נניהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה פירותיך לערביים^א הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא להתם חזונו דהו קיימי כעייי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בבבכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר כִּנְנָה ה' בארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהו מרכו בה מלכים דכתיב כִּי הָיוּ בְּצוּעֹן שְׂרָיו ואין לך מרשים בכל א"י יותר מחברון דהו קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב וַחֲבֵרוֹן שִׁבַּע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרַיִם מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קמן קודם שיבינה לבנו גדול שנאמר וּבְנֵי חָם כּוֹשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוֹטִי וּכְנַעַן אֵלֶּה שִׁמְבוּנָה עַל אֶחָת מִשְׁבָּעָה בְּצוּעֹן והני מילי במרשים אבל שלא במרשים חמש מאה והני מילי שלא בבבכותיה אבל בבבכותיה כתיב וַיֹּרֶעַ יִצְחָק בארץ ההיא וגו' תניא אמר רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא יִצְדוּקִי לר' חנינא יאה משבחיתו בה בארעכון בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה עיבור ממנה קיטניות ממנה רועות מקנתי א"ל ההוא בר אמוראא לבר ארעא דישראל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה אמר ליה שיתין כורי א"ל אֶכְתִּי לֹא עֵיילִיתוּ בַּה אַחֲרִיבְתוּהוּ אֲנִי מֵאָה וְעֶשְׂרִים כּוֹרִי הוּה גּוֹרִינן מִינֶה אמר ליה אגא גיסא קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב וְאַתָּן לָךְ אֶרֶץ חֲמֹדָה נַחֲלַת צִבִּי לְמָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשַׁלָּה לְצִבִּי לֹאמַר לָךְ מָה צִבִּי זֶה אִין עוֹרוֹ מַחְזִיק בִּשְׂרוֹ אֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִינֶה מַחְזֹקֶת פִּירוּתָּהּ דְּבַר אַחַר מָה צִבִּי זֶה קַל מִכָּל הַחַיּוֹת אֶף א"רֶץ יִשְׂרָאֵל קָלָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת לְבִשָּׁל אֶת פִּירוּתָּהּ אִי מָה צִבִּי זֶה קַל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל את פירותיה שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש ירבי אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלטי לי מחדא כי סמכוהו אמר פלטי לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלת שנאמר וְהִיתָה יְדִי אֶל הַנְּבִיאִים הַחֲזוּיִם שׁוּא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר ליה ההוא יִצְדוּקִי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפיוזיותיכו קיימיתו אמר ליה דוכתא דמושה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דזכינא לה: יר' אבא מנשק ביפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי קיימי

עס צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. מתחלתכם הייתם צהולים שהקדמתם נעשה לנשמע ועודכם כשנחתם חזית הארץ שהיתה חציצה עליו ומחזר שלא יאל שם רע על הדרכים: קיימי

עין משפט
נר מצוה

עך א מיי פ"ה מהל' מלכס הלכה יא: עו ב שס הלכה י:

לעזי רש"י

שאנדי"ר [שיאוודיי"ר].
(לחם) נעשה מקמח גרוע.

מוסף רש"י

אקרא. מקום מעבר הנהר, וזלע"ז פורטי"ן (פגילה ז.), אפשר אדם בונה בית לבנו קטן. כנען קטן הצנים של חס היה ומזרים שני נכנס (סוטה דד:). אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען. לשון אצנה ממנה (בראשית טז) כלומר מיושבת בפירות (סוטה דד:). בטורשים. סלעים, שאין עושין פירות כארץ לחה (שם). עמא פזיזא. נמהר, דקדמיתו פומייכו לאודנייכו. קודם ששמעתם אותה הילך היא קשה ואס מוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה (שבת פג).

הדרן עלך שני דייני גזירות